

5253 SAYILI DERNEKLER KANUNU
MEVZUAT DEĞİŞİKLİK TASLAĞI HAKKINDA GÖRÜŞ VE DEĞERLENDİRME FORMU

Taslağın Genel Üzerindeki Görüş ve Değerlendirme	Teklif
<p>7262 sayılı Kitle İmha Silahlarının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun'un bazı maddeleri, Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmiş ve bazıları iptal edilmiştir. Bu iptal kararları, özellikle sivil toplum kuruluşlarının (STK) faaliyetlerini doğrudan etkileyen hükümlerin bir kısmını ortadan kaldırmıştır. Ancak, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmeyen, fakat sivil toplum kuruluşları için hala önemli sorunlar teşkil eden maddeler bulunmaktadır. Bu noktada, sadece iptal edilen hükümlerle sınırlı kalmak yerine, Dernekler Kanunu'nun genelinde kapsamlı bir reforma ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bu bağlamda sadece iptal edilen maddelerle sınırlı kalmayarak, mevcut düzenlemelere ilişkin yapıcı değişiklik önerileri sunulması sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini daha etkin ve özgür bir şekilde sürdürebilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle değişiklik yapılması düşünülen maddelerle sınırlı olarak değişiklik teklifinin ötesine geçen önerilerde bulunulmuştur.</p> <p>7262 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile 5253 sayılı Dernekler Kanunu'na eklenen fıkra, belirli suçlardan hüküm giymiş kişilerin sivil toplum kuruluşlarının genel kurul dışındaki organlarında görev almasını süresiz olarak yasaklamaktadır. Bu düzenleme, terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında getirilmiş olsa da, orantılılık ilkesi göz önüne alındığında, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine yönelik ağır bir kısıtlama getirmektedir. Özellikle, affa uğramış veya yasaklanmış hakların geri verilmesi kararı alınmış kişilerin dahi bu yasaktan muaf tutulmaması, cezaların amacını aşan bir yaptırım niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, söz konusu düzenlemenin iptal edilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Sivil toplum kuruluşlarının güvenliğini sağlarken, özgürlüklerini kısıtlamadan</p>	

<p>etkinliklerini devam ettirebilecekleri bir hukuki çerçeve oluşturulması esastır.</p> <p>Diğer yandan, bu tasarı vesileyle Meclis'in gündemine sivil alanla ilgili düzenlemeler geleceği için, AYM kararına konu olan fakat sivil toplum tarafından uzun süredir gündeme getirilen bazı konularda da düzenleme yapılması olumlu bir adım olacaktır. 2022 taslakları için verdiğimiz görüşte sivil alanı ilgilendiren konularda ayrıntılı önerilere yer verilmiştir.</p>		
Görüş Verilen Kanun Madde Numarası	Görüş ve Değerlendirme	Teklif
5253/17	<p>Madde 17'de yer alan "konusu suç teşkil etmeyen" ifadesinin yerine "bu aykırılıkların suç veya kabahat oluşturmaması halinde" ifadesinin tercih edilmesi, idari yaptırım gerektiren davranışların tespit edildiği durumda yazılı istemle derneklerin bu hata ve noksanlığı gidermesine izin verilmeksizin doğrudan idari yaptırım uygulanmak istendiği izlenimini doğurmaktadır. Ancak bu değişikliğin gerekçesi tam olarak açıklanmamıştır. Oysa, taslaklar görüşe açılırken kanun yapım tekniğine uygun bir şekilde genel gerekçe ve madde gerekçelerinin yazılması halinde, yapılan değişiklikte neyin amaçlandığı daha net anlaşılacaktır. Kabahatlerin daha hafif nitelikteki ihlalleri kapsadığı ve idari yaptırımlar ile cezalandırıldığı düşünüldüğünde idari yaptırım gerektiren kabahatlerin giderilmesi için neden otuz</p>	<p>Maddede bu şekilde bir değişikliğe gidilmemesi ve maddenin bu haliyle korunması önerilmektedir.</p>

	<p>günlük süre tanınmadığı metinden anlaşılmamaktadır. Bu durumun sivil alanda idari cezaların artmasına yol açabileceğini öngördüğümüz için bu değişikliğin taslaktan çıkarılmasının daha uygun olduğu görüşündeyiz.</p> <p>Diğer yandan, Kabahatler Kanunu'na dayalı olarak özellikle belirli gruplara yönelik yaptırımlar uygulandığı gözlemlenmektedir. Bu uygulamaların, belirli alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını (STK'ları) hedef alan bir yaklaşıma dönüşmemesi büyük önem taşımaktadır.</p>	
5253/19	<p>5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 19. maddesinde yer alan "Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülkî idare amiri tarafından kamu görevlilerine denetletilebilir." ifadesi, denetim süreçlerinde karşılaşılan bazı sorunları çözmeye yeterli olmamaktadır. Bu düzenlemenin mevcut hali, denetim görevini üstlenen kişilerin yeterli bilgi ve deneyime sahip olmasını garanti etmemekte ve bu durum sivil toplum kuruluşları açısından çeşitli zorluklar yaratabilmektedir.</p> <p>Denetim süreçlerinin sağlıklı ve adil bir şekilde yürütülmesi için, denetçilerin yalnızca kamu görevlisi olmaları yeterli değildir. Denetim yapacak kişilerin, ilgili mevzuata ve denetim usulüne hâkim olmaları, STK'ların faaliyetlerini doğru bir şekilde</p>	<p>Beyanname verme yükümlülüğü ve denetim MADDE 19- Dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülkî idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.</p> <p>Derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülkî idare amiri tarafından, ilgili mevzuata ve denetim usulüne hakim kamu görevlileri arasından seçilmiş denetçi sıfatına sahip olan yetkili kişilere denetletilebilir. Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında denetim ayrıca yapılır. Bu denetimlerin risk değerlendirmesine göre yapılması esastır. Yapılacak risk değerlendirmesinin sonucu ilgili derneğe denetim kararı ile birlikte bildirilir. Risk düzeylerinin niteliğine göre derneklerin denetimleri, bu Kanun mahiyetinde verilen beyanname, bildirim ve iç</p>

değerlendirebilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Denetimlerin, mevzuata ve denetim usullerine hâkim, yetkili ve deneyimli denetçiler tarafından yapılması gerekmektedir. Denetim süreçlerinde yetkin olmayan kişilerin görev alması, STK'lar için çeşitli sorunlar yaratmakta ve hatalı değerlendirmelere yol açabilmektedir. Bu nedenle, madde metninde değişiklik yapılarak denetçilerin, mevzuata ve denetim usullerine hâkim kamu görevlileri arasından seçilmesi gerektiği önerilmektedir. Denetimlerin, cezalandırma odaklı değil, eğitim, bilgilendirme ve iş birliği odaklı yapılması önem taşımaktadır. Denetçilerin, STK'ların faaliyetlerini iyileştirme yönünde rehberlik etmeleri ve danışmanlık yapmaları, denetim süreçlerinin daha verimli olmasına katkı sağlayacaktır.

Diğer yandan, "Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında denetim ayrıca yapılır." ifadesi, bu tür denetimlerin rutin denetimlerden ayrılmasını öngörmekte ve bu konuda olumlu bir yaklaşım benimsemektedir. Ancak, bu denetimlerin nasıl ayrıştırılacağı ve hangi usullerle yapılacağı konusu netleştirilmemiştir. Ayrıca yapılacak risk değerlendirmelerinin derneklerle paylaşılması ve derneklerin bu kapsamda risk altında olup olmadıklarına ilişkin bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Bir derneğin kendisi ile ilgili bir risk değerlendirmesinin sonuçlarına ilişkin bilgi sahibi

denetim raporu varsa bağımsız denetim raporları üzerinden de yapılabilir. Bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemez. İçişleri Bakanlığı ve mülkî idare amirlerinin yapacağı denetimler mesai saatleri içerisinde yapılır. Bu denetimler en az on gün önce demeklere bildirilir. İçişleri Bakanlığı mülkiye müfettişleri ve dernekler denetçileri hariç, denetimlerde görevlendirilecek kamu görevlilerine aylık en fazla 15 gün olmak üzere, günlük (1000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan tutarda ücret ödenir. Bu madde kapsamında ödenecek ücretler İçişleri Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. İç denetim yapılmasına, iç denetim raporunun düzenlenmesine, içeriğine, şekline ve mülki idare Amirliğine verilmesine; risk değerlendirmelerinin yapılmasına, belirlenen risk düzeylerine göre uygulanacak denetim yöntemlerine; mülki idare amirlerince denetimlerde görevlendirilecekler ve bunlara ödenecek ücretlere ilişkin usul ve esaslar ile uygulamaya ilişkin hususlar yönetmelikte düzenlenir.

Denetim sırasında görevli memurlar tarafından istenecek denetim konusuna ilişkin her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Denetimler sonunda denetim sırasında yapılan incelemeye ilişkin olarak denetçiler tarafından bir tutanak hazırlanır, denetim sırasında bulunan dernek yöneticilerine imzalatılır ve bir nüshası denetlenen dernek yetkililerine verilir.

Denetim kapsamında yapılan inceleme konusuna sınırlı kalmak üzere ve ölçülülük ilkesine uygun olarak incelemenin gerektirdiği kadar veriyi içermek kaydıyla, istenebilecek bilgi ve belgelerin kamu kurum ve kuruluşları, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık

olmaması hem şeffaflık açısından sorun oluşturmaktadır hem de değerlendirmeye tabi tutulan dernekler bakımından değerlendirmelerin önceden belirlenmiş nesnel ölçütlerle nesnel bir şekilde yapılıp yapılmadığına ilişkin makul bir kuşku yaratabilecektir.

Bu tür denetimlerin usul ve esaslarının, ilgili yönetmelikte detaylı olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında yapılacak denetimlerin, rutin denetimlerden nasıl ayrıştırılacağı, hangi yöntemlerle uygulanacağı ve STK'ların bu süreçlere nasıl dahil edileceği açık bir şekilde belirtilmelidir. Bu süreçlerin ikincil mevzuatla düzenlenmesi ve sivil toplum kuruluşlarıyla şeffaf bir biçimde paylaşılması, hem denetimlerin etkinliğini artıracak hem de olası mağduriyetleri önleyecektir.

“Risk düzeylerinin niteliğine göre derneklerin denetimleri, bu Kanun mahiyetinde verilen beyanname, bildirim ve iç denetim raporu varsa bağımsız denetim raporları üzerinden de yapılabilir.” ifadesi, sivil toplum kuruluşlarının denetim süreçlerinde risk temelli bir yaklaşımın benimsenerek iç denetim ve bağımsız denetimlerin de kamu idaresi tarafından tanınmasını öngörmekte olup, bu düzenleme sivil toplumun talepleri ve Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından tavsiye edilen iyi uygulama örnekleri ile uyum içerisindedir. Bu düzenleme, denetimlerin daha hedefe yönelik ve

~~Kanunu kapsamındaki kuruluşlar, döner sermayeli kuruluşlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler tarafından denetim ile görevlendirilenlere verilmesi zorunludur. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki kuruluşlar veya diğer finans kuruluşları özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi, belge ve işlenen kişisel verileri vermekten kaçınamazlar. Ancak, derneklere ilişkin olanlar hariç özel nitelikli kişisel veriler ile gerçek kişilerin banka ve finans kuruluşlarındaki hesaplarına ait bilgi ve belgeler, ilgili valilik tarafından yapılacak başvuru üzerine, sulhi ceza mahkemesince bu bilgi ve belgelerin verilmesine makul bir sebebinin bulunması ve denetim için gerekli olmasına dair verilen karara istinaden istenebilir. Mahkeme kararını makul bir sürede verir. Denetim sırasında elde edilen kişisel veriler, amacı dışında işlenemez ve aktarılamaz; işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılabilir ve gizliliğe uyulur. Dernekleri denetlemekle görevlendirilenler tarafından kişisel verilerle ilgili suç işlenmesi halinde, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 17 nci maddesi hükümleri, kişisel verilerle ilgili kabohat işlenmesi halinde 6698 sayılı Kanununun 18 inci maddesi hükümleri uygulanır. Bu kişisel veriler idari yaptırıma, soruşturmaya veya açılan davalara konu olanlar ile düzenlenen denetim raporlarında bulunanlar hariç, işlenme amacının ortadan kalkması halinde en geç iki yılın sonunda silinir ve yok edilir.~~

Denetim sırasında, uzmanlık veya teknik bilgi gerektiren durumlarda İçişleri Bakanlığı, valilikler ve kaymakamlıklar tarafından bilirkişi görevlendirilebilir. Bilirkişinin görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir. Bilirkişiye verilecek ücretin tutarı İçişleri Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca birlikte tespit olunur ve bu

	<p>verimli bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır.</p>	<p>ücret İçişleri Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Denetim sırasında, suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde, mülkî idare amiri durumu derhal Cumhuriyet savcılığına ve derneğe bildirir.</p>
	<p>Ancak, risk değerlendirme süreçlerinde özellikle hak temelli savunuculuk yapan STK'ların faaliyet alanı gibi kriterler açısından düşük riskli olmalarına rağmen yüksek bütçelerle çalıştıkları veya finansal sürdürülebilirliklerini sağlamak amacıyla yurtdışı hibe ve fonlardan faydalandıkları durumlarda, orta veya riskli kategoride değerlendirildikleri görülmektedir. Gelirlerin, yurtdışı fon ve hibelerin kaynağı göz önünde bulundurulmaksızın yalnızca tutar üzerinden yapılan değerlendirmeler, merkezi yönetim dahil çok sayıda kamu idaresinin de faydalandığı benzer kaynaklardan hibe alan STK'ların orta veya yüksek risk grubuna dahil edilmesine neden olabilmektedir. Bu durum, özellikle sağlık, eğitim, yoksulluk gibi kritik alanlarda faaliyet gösteren ve kırılgan gruplarla çalışan STK'lar açısından adilane değildir. Bu tür kuruluşların sürekli olarak yüksek risk kategorisinde değerlendirilmesi, terörizmin finansmanı ve kara para aklamanın tespiti amacıyla bağdaşmamaktadır.</p> <p>Bu bağlamda, risk değerlendirme metodolojisinin gözden geçirilmesi ve hak temelli kuruluşlara amaçla uyumsuz bürokratik yükler getirilmemesi önem arz etmektedir. Risk değerlendirmelerinde, bu kuruluşların finansal yapılarına ve faaliyetlerinin mahiyetine uygun, orantılı bir yaklaşım benimsenmeli ve denetim süreçleri bu çerçevede yürütülmelidir. Böylelikle, bu kuruluşların</p>	

işlevselliği ve kamu yararına hizmet üretme kapasitesi zedelenmeden, denetim süreçleri daha adil ve etkin bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Diğer yandan, STK'ların denetimlerde sıkça karşılaştıkları başka sorunlar da mevcuttur. Bu konularda iyileştirmeler yapılması önem taşımaktadır.

Örneğin, projeler kapsamında alınan demirbaşların muhasebeleştirilmesi konusunda, farklı denetçilerin farklı uygulamalar önermesi STK'lar için kafa karışıklığı yaratmaktadır. Proje bütçelerine ve muhasebe kayıtlarına uyumlu bir şekilde gider yazılması ve proje bitiminde demirbaş kaydının yapılması gerekmektedir. Evrak kayıt defterinde kaydedilecek belge bulunmamasına rağmen idari para cezası kesilmesi, STK'lar için gereksiz bir yük oluşturmaktadır. Bu tür durumlarda verilerek hatanın düzeltilmesi yönünde bir uygulamanın yaygınlaşması daha uygun olacaktır. Mevcut düzenlemede denetimlerin 24 saat önceden bildirilmesi öngörülmüş olsa da, bu süre STK'ların hazırlık yapabilmesi için yeterli değildir. Özellikle yaz aylarında yöneticilerin izinde olabilmesi veya toplantılarda bulunabilmesi gibi durumlar göz önüne alındığında, denetim bildirim süresinin en az 10 gün olarak belirlenmesi önerilmektedir. STK'ların denetimin konusu olan uzun çalışma dönemine yayılan faaliyetleri ve faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli çeşitli operasyonel süreçleri de dikkate alındığında, denetimlere sağlıklı bir şekilde

hazırlanabilmeleri için daha fazla zamana ihtiyaçları vardır. Bu süre, STK'lara denetim sürecine etkin biçimde hazırlanmaları için yeterli zamanı sağlayacak ve denetimlerin daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesine olanak tanıyacaktır. Ayrıca, denetleyici kurumların odağı cezalandırma değil, STK'ların etkinliğini artırmak ve kamu yararına faaliyetler yürütmelerine destek olmak amacıyla iş birliği olmalıdır. Önerdiğimiz, en az on günlük bildirim süresi, denetimlerin daha verimli geçmesini sağlayacak ve STK'ların hazırlık sürecine katkıda bulunarak bu iş birliği ortamını temin edecektir.

Ayrıca denetimlerde zaman zaman farklı uygulamalar olabilmekte ve derneklerce denetçiler tarafından yapılan işlem ve tutumlara ilişkin şikayetler dile getirilebilmektedir. Denetim sonunda denetçiler tarafından demek yetkililerine herhangi bir sözlü veya yazılı bilgi verilmemektedir. Bu nedenle denetim sırasında yapılan işlemlerin bir tutanağa bağlanması, tutanağın dernek yetkililerince de imzalanması ve bir nüshasının bu kişilere verilmesi denetimlerle ilgili ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda bir ispat vesikası oluşturabilecek ve denetimi daha şeffaf hale getirebilecektir.

Son olarak, AYM'nin 19. maddenin 4. fıkrasını iptal ederken dayandığı gerekçelerden birisi de "kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını sınırlamaya yönelik düzenlemelerde kamu makamlarınca istenecek bilgi ve belgelerin neler olduğu, bunların ne şekilde kullanılacağı, hangi şartlarda ne kadar

süreyle muhafaza edileceği, ilgililerin söz konusu bilgilere itiraz etme imkânı bulunup bulunmadığı, bilgilerin belirli süre sonunda imha edilip edilmeyeceği, edilecekse hangi usulün uygulanacağı, keyfi uygulamalara, yetki aşımına karşı yapılacak denetim ve uygulanacak yaptırıma ilişkin hususlara” ayrıntılı olarak yer verilmemesidir. Önerilen düzenleme AYM kararının gereğini yerine getirmemektedir ve bu haliyle Anayasa’ya aykırılık taşımaktadır. Teklife ilişkin birçok husus dile getirilebilirse de özellikle bunlardan iki tanesini dikkatinize sunmak isteriz. Örneğin, özel nitelikli kişisel veriler 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 6. maddesinde; “kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri” olarak sayılmıştır. Anılan veriler derneklerce hali hazırda zaten toplanmamaktadır. Bunlara ilişkin sulh ceza hakimliği kararı şeklinde bir güvence getirilmiş ise de derneklerden elde edilecek veriler büyük çoğunlukla bu nitelikte olmayacağı için hakim güvencesi diğer özel nitelikli olmayan kişisel veriler bakımından geçerli olmamaktadır. 6698 sayılı yasa *“millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbarî faaliyetler kapsamında işlenmesi”* halini yasanın kapsamı dışında tutmuştur.

	<p>Örneğin dernek denetimlerinde elde edilecek bilgi ve belgelerin İçişleri Bakanlığı tarafından bu kapsamda değerlendirmeleri durumunda kişisel verilerin korunması hakkının kullanımına sınırlama getirilmiş olacaktır. Önerilen düzenlemede yer alan “<i>Denetim sırasında elde edilen kişisel veriler, amacı dışında işlenemez ve aktarılamaz, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak kullanılır ve gizliliğe uyulur.</i>” ifadesinin yeterli güvenceyi sağlayıp sağlamadığı tartışmalı bir husustur. Ayrıca düzenlemede belirtilen iki yıllık süre oldukça uzun bir süre olup denetim sonunda verilen kararlar birlikte ilgili verilerin mutlaka imha edilmesi ve bu işlemin bir tutanağa bağlanması gerekmektedir. Bu fıkra ile ilişkin bunun gibi başka eleştiriler de dile getirilmesi mümkün olmakla birlikte AYM kararı doğrultusunda gerekli güvenceleri beraberinde getiren bir düzenleme yapılması için ayrı bir çalışma yürütülmesi ve çalışma neticesinde hazırlanacak düzenlemenin bu kanun teklifine eklenmesi durumunda yeniden sivil toplumun görüşüne açılarak müzakere edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle dördüncü fıkra ile ilişkin önerinin şimdilik metinden çıkarılması gerektiği kanaatindeyiz.</p>	
5253/21	<p>Dernekler Yönetmeliği uyarınca, Yurtdışına yardım yapan sivil toplum kuruluşları, yardım gerçekleştikten sonra doksan gün içerisinde İl Müdürlüklerinin ilgili birimlerine Yurtdışı Yardım Yapma Faaliyet Sonuç Bildirimi teslim etmekte ve DERBİS sistemine giriş yapmaktadır. Bu mevcut</p>	<p>Yurt dışı yardımlar Madde 21- Dernekler yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynî ve nakdî yardım alabilir veya yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlara aynî ve nakdî yardımda bulunabilirler. Yurt dışına yapılan yardımların 90 gün içinde, yurt dışından alınan yardımların ise kullanılmadan önce</p>

uygulama, sivil toplum kuruluşlarının yurtdışına yaptıkları yardımların izlenmesi için yeterli bir uygulamadır ve yardımların bu uygulamayla izlenmesi ve ek bir bildirim zorunluluğunun getirilmemesi STK'ların ek bürokratik yüklerden kaçınarak faaliyetlerini sürdürmelerine olanak tanıyacaktır. Bu nedenle 90 gün sonunda derneklerin Yurtdışı Yardım Yapma Faaliyet Sonuç Bildirimiyle birlikte yurtdışına yaptıkları yardımı tek bir bildirimde yapmaları yeterli olacaktır. Ancak, 7262 sayılı Kanunla yapılan düzenleme, yardım yapılmadan önce bildirim zorunluluğu getirerek, sivil toplum kuruluşlarına ek bir bürokratik yük getirmiştir. Bu durum, özellikle acil yardım durumlarında hızlı hareket etme gerekliliği göz önüne alındığında, bürokratik bir yük yaratmakta ve sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini olumsuz etkileyebilmektedir.

Diğer yandan, kullanılmayan yardımla ilgili bildirim Ocak ayı sonu yerine Nisan ayı sonuna kadar verilen yıllık beyannameye endekslenmesi dernekler açısından daha kolay olacaktır. Metinde bu değişiklik önerilmiştir.

Avrupa Birliği'nde sınır ötesi bağışçılıkla ilgili son gelişmeler, bu tür yardımların önemini ve gerekliliğini bir kez daha vurgulamaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen "Directive on European Cross-Border Associations" (Avrupa Sınır Ötesi Dernekler Direktifi), sivil toplum kuruluşlarının sınır ötesi faaliyetlerini

dernekler tarafından mülki idare amirliğine bildirilmesi ve nakdi yardımların bankalar ve diğer finans kuruluşları veya Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi aracılığıyla alınması ve yapılması zorunludur. Yurt dışından alınan yardımlar kullanılmamış olsa bile alındığı yılı takip eden yılda derneklere 19. maddenin birinci fıkrası kapsamında verilecek beyannameye ayrıca bildirilir. İlk ayın son gününe kadar bildirilir.

Ancak finansal kuruluşlara erişimin güç olduğu yerlere yapılacak nakdi yardımlar gümrük mevzuatına göre gümrük idaresine beyan edilerek yapılabilir. Bu şekilde yurt dışına yardım yapan dernekler gümrük idaresine verdikleri beyanın bir suretini yurt dışına yardım yapma bildirimini ile birlikte aynı süre içerisinde mülki idare amirliğine de verir.

Yurt dışından alınan veya yurt dışına yapılan yardımlara ilişkin bildirim içeriği ve şekline ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir.

kolaylaştırmayı ve bağışçılık üzerindeki engelleri kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu direktif, sınır ötesi yardımların önemini vurgulamakta ve AB üyesi ülkeler arasında daha serbest bir bağış akışını sağlamayı hedeflemektedir. Sınır ötesi bağışçılık, birbirine bağı küresel sorunların çözümünde hayati bir rol oynamaktadır ve sivil toplumun sürdürülebilirliği için büyük önem taşımaktadır. Avrupa Birliğı, git gide sivil toplum kuruluşları için sınırları ortadan kaldırmayı hedefleyen adımlar atmaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye'de uygulanması önerilen yeni düzenlemelerin, AB'deki bu gelişmelerle uyumlu olması gerektiğı kanaatindeyiz. Ek bürokratik yükler yerine, mevcut bildirim süreçlerinin yeterli olduğu göz önüne alınarak, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini kolaylaştıracak şekilde mevzuatın düzenlenmesi gerekmektedir.

STK'ların yurtdışı yardım bildirimleriyle ilgili karşılaştığı sorunlar, denetim süreçlerinde önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Özellikle bazı STK'ların yurtdışında üye oldukları kurumlara ödedikleri üyelik aidatları veya yurtdışında mukim ve banka hesap olan uzmanlara yaptıkları ödemeler, Zoom gibi sosyal medya platformlarına yaptıkları ödemeleri bildirmemeleri nedeniyle idari para cezası aldıkları görülmektedir. Örneğin, bir STK, yurtdışındaki bir oluşuma gönderdiği üyelik aidatı nedeniyle yurtdışı yardım bildiriminde bulunmadığı gerekçesiyle idari para cezasına maruz kalmıştır. Bu

durum yargıya taşınmış, ilk derece mahkemesi STK'yı haklı bulmuş, ancak Ankara Valiliği'nin istinaf başvurusu üzerine istinaf mahkemesi kararı bozarak hukukten hatalı bir karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda, illerdeki sivil toplumla ilişkiler birimleri, yurtdışı üyelik aidatları veya uzman ödemelerine denetimlerde idari para cezası uygulamaya başlamıştır.

Yardım toplama kanununda yardımın tanımı net biçimde belirtilmiş olmasına rağmen, yurtdışına gönderilen her bir ödeme, örneğin: yurtdışında mukim ve banka hesabı olan bir uzmana yapılan ödeme, Zoom gibi iletişim platformlarına yapılan ödemeler, yurtdışı konferans katılım ücretleri veya yurtdışı üyelik aidatları gibi para transferleri de bazı uygulamalarda yurtdışına yardım sayılmakta ve bildirim zorunluluğuna tabi tutulmaktadır. Oysa bu tür ödemeler, Yardım Toplama Kanunu'nda belirtilen yardım tanımıyla uyuşmamaktadır.

Bu haksız ve hukuka aykırı uygulamanın son bulması ve uygulamadaki farklılıkların giderilmesi gerekmektedir. Yurtdışı üyelik aidatları, konferans katılım ücretleri veya uzman ödemeleri gibi işlemler, sivil toplum kuruluşlarının uluslararası alanda faaliyet gösterebilmesi için gerekli olup, Yardım Toplama Kanunu kapsamında değerlendirilmemelidir.

5253/32

STİGM tarafından 2022 yılında görüşe açılan Dernekler Kanunu taslağında cezalarda genel olarak azaltmaya gidilmişti. Yeni taslakta, buna benzer düzenlemelere yer verilmekle birlikte hapis ve adli para cezaları bakımından STK'lar lehine bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir. Kamunun sivil topluma yol gösterici olma misyonuyla ceza odaklı değil, destekleyici bir yaklaşımda bulunması gerektiğinden yola çıkarak cezalarda azaltmaya gidilmesini destekliyor ve hapis ve adli para cezalarının büyük ölçüde kaldırılmasını öneriyoruz. Diğer yandan, geçmişte 2022 yılında ortaya çıkan taslaklar için hazırladığımız görüşte, cezaların azaltılması yönündeki inisiyatifin olumlu olduğunu, fakat öngörülen tüm idari para cezalarından önce yazılı uyarıda bulunulması uygun olacağı önerisinde bulunmuştuk. Bu nedenle, bazı cezalar için yazılı bildirim öngörülmesi, yazılı bildirimde bulunulmasına rağmen ilgili fiillerin sonlandırılmaması, düzeltilmemesi veya kanuna aykırı harekete devam edilmesi halinde cezaların uygulanması olumludur. Fakat bu yaklaşımın tüm cezalar için kural haline gelmesi, sivil topluma idare tarafından hatalarını düzeltmesi için zaman tanınarak yol gösterilmesi için önemli bir adım olacaktır. Bu nedenle eklenmesi düşünülen ilk fıkranın kaldırılarak ilgili tüm fıkraların, “*yazılı olarak uyarılırlar. Uyarının gereği yerine getirmeyenler ... Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır.*” biçiminde bir ifade eklenerek yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

Ceza hükümleri

MADDE 32-

Bu Kanun hükümlerine aykırı davrananlara uygulanacak cezalar aşağıdaki şekildedir:

a) Dernek kurma hakkına sahip olmadıkları halde dernek kuranlar veya derneklere üye olmaları kanunlarla yasaklandığı halde dernek üyesi olanlar ile derneklere üye olması kanunlarla yasaklanmış kişileri bilerek dernek üyeliğine kabul eden veya kaydını silmeyen veya dernek üyesi iken derneklere üye olma hakkını kaybeden kişileri dernek üyeliğinden silmeyen derneklere bu durumun 30 gün içinde düzeltilmesi için mahallin mülki idare amirliği tarafından yazılı olarak uyarılırlar. Uyarının gereğini yerine getirmeyen derneklere beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

b) Genel kurulu süresinde toplantıya çağırmayan, genel kurul toplantılarını kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak veya dernek merkezinin bulunduğu veya tüzüğünde belirtilen yer dışında yapan dernek yöneticileri bu durumun 30 gün içinde düzeltilmesi için mahallin mülki idare amirliği tarafından yazılı olarak uyarılırlar. Uyarının gereğini yerine getirmeyen derneklere iki bin Türk Lirası idarî para cezası verilir. Mahkemece, kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılan genel kurul toplantılarının iptaline de karar verilebilir.

c) Yurt dışı yardımı bankalar aracılığıyla almayan derneklere, on bin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

d) Derneğe ait tutulması gereken defter veya kayıtları tutmayan veya usulüne uygun tutmayan veya tasdiksiz defter tutan dernek yöneticileri mahallin mülki idare amirliği tarafından yazılı olarak uyarılırlar. Uyarının gereğinin 30 gün içinde yerine getirilmemesi halinde derneğe dört bin Türk Lirası idarî para cezası verilir. Mahallin mülki idare amirliği tarafından yapılan yazılı uyarıya rağmen adına yetki belgesi düzenlenmediği halde gelir toplayan derneklere bin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Denetimlerde tespit edilen hatalar için de özellikle ilk kez denetim geçiren STK'lar da dikkate alınarak, eksiklikler tespit edildiğinde ağır cezalar yerine uyarı cezası verilmesi ve bu eksikliklerin 30 gün içinde tamamlanması için fırsat tanınması, STK'ların gelişimi ve sürdürülebilirliği açısından daha uygun bir yaklaşım olacaktır.

Muhasebe hesaplarına yanlış girişler nedeniyle kesilen idari para cezaları, belgelerin yıl içinde düzeltilebilmesi göz önüne alındığında, sadece uyarı verilerek düzeltilebilecek işlemler olmalıdır. Ancak, belgelerin kaybolması, tahribat olması veya defterlerde ciddi usulsüzlükler bulunması durumunda cezai işlem uygulanmalıdır.

32(a) maddesiyle belirtilen fiilleri işleyen kişilere idari para cezası öngörülmüştür. Söz konusu düzenleme örgütlenme özgürlüğüne yönelik bir müdahale niteliğindedir. Bu müdahalenin her somut durumda AİHS'nin 11. maddesi için öngörülen sınırlama rejimine uygunluğunun incelenmesi gerekmektedir. Bir kişinin süresiz olarak örgütlenme özgürlüğünden mahrum bırakılması örgütlenme özgürlüğünün açık ihlali kabul edilmektedir. Bu noktada bir kişinin dernek kurucusu veya üyesi olmasının yasaklanma nedeni ve öngörülen yaptırımın orantılılığı değerlendirilmelidir.

Benzer biçimde, 2022 taslaklarında 32(d) bentinde hapis cezasının kaldırılması öngörülmekteydi.

e) Genel kurul ve diğer dernek organlarında yapılan seçimler ve oylamalar ile oyların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar ve defter veya kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde **altı aydan iki yıla kadar** adli para cezası ile cezalandırılır.

f) Her ne suretle olursa olsun kendisine tevdi olunan derneğe ait para veya para hükmündeki evrak, senet veya sair malları kendisinin veya başkasının menfaatine olarak sarf veya istihlâk veya rehnedene veya satan, gizleyen, imha, inkâr, tahrif veya tağyir eden yönetim kurulu başkanı ve üyeleri veya denetçiler ile derneğin diğer personeli Türk Ceza Kanununun güveni kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır. Ayrıca, mahkeme yargılama sırasında sanıkların, organlardaki görevlerinden geçici olarak uzaklaştırılmasına da karar verebilir.

g) Yetkili **mercilere bildirim yapılmaksızın** yabancı dernekler ve merkezi yurt dışında bulunan kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'de temsilciliklerini veya şubelerini açanlar, faaliyetlerini yürütenler, **bunlarla işbirliğinde bulunanlar** veya bunları üye kabul edenler mevzuatta belirlenen usule uygun şekilde bir ay içinde başvurularını yapmaları için mahallin mülki idare amirliği tarafından yazılı olarak uyarılırlar. Uyarının gereğini yerine getirmeyenler veya uyarıya rağmen temsilciliklerini veya şubelerini kapatmayan ya da **faaliyetlerini yürütmeye devam edenlere** bin Türk Lirası idarî para cezası verilir ve izinsiz açılan şube veya temsilciliğin de kapatılmasına karar verilir.

h) 16 ncı maddede belirtilen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen basımevi yöneticilerine **dört bin** Türk Lirası idarî para cezası verilir.

ı) 17 nci maddede yer alan zorunluluğa uymayanlara bin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

j) 19 uncu maddede belirtilen beyannameyi bilerek gerçeğe aykırı olarak verenler yüz günden az olmamak üzere adli para cezası

32(j), 32(n) ve 32(o) bentlerinde de önce uyarıda bulunulması ve adli para cezalarının düşürülmesi veya idari para cezasına çevrilmesi gibi olumlu adımlar öngörülmüştü. AYM kararı vesilesiyle Meclise sunulacak tasarlarda da bu olumlu değişikliklerin yapılması önem taşımaktadır.

Dernekler Kanunu'nun 11. maddesi derneklerin gelir ve giderlerinin belgelendirilmesi ile ilgili kapsamlı bir düzenlemeye yer vermiş ve konunun daha ayrıntılı olarak yönetmelikle düzenlenmesinin yolunu açmıştır. Derneklerin bu tür kayıtları nasıl tutmaları gerektiğine dair yine oldukça bürokratik bir işleyiş oluşturulmuştur. Tutulacak defterler ve kayıtlara dair idarenin takdir yetkisi kaldırılmalıdır. Tutulması gereken defterler, kayıtlar, beyannamede verilecek bilgiler ve eklerin ve bürokratik ve karmaşık yükümlülüklerin kaldırılması; kayıtların elektronik ortamda tutulabileceğinin belirtilmesi yerinde olacaktır.

Dernekler Kanunu'nun 32(g) maddesinde, yetkili mercilerin izni olmaksızın yabancı derneklerin ve merkezi yurt dışında bulunan kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'de temsilciliklerini veya şubelerini açanlara, faaliyetlerini yürütenlere, bunlarla iş birliğinde bulunanlara veya bunları üye kabul edenlere bin Türk Lirası idari para cezası verileceği belirtilmiştir. Bu durumda izinsiz açılan şube veya temsilcilik de kapatılabilecektir. Söz konusu düzenleme idari para cezası ile birlikte kapatma yaptırımını da öngörmüştür. Bu durum

ile cezalandırılırlar.

k) 9 ve 19 uncu maddelerinin üçüncü fıkralarındaki zorunluluğa uymayanlar ile tutulması zorunlu olan defter ve belgelerin, gerekli dikkat ve özen gösterilmiş olması şartıyla elde olmayan bir nedenle okunamayacak hâle gelmesi veya kaybolması hâlinde, öğrenme tarihinden itibaren otuz gün içinde dernek merkezinin bulunduğu yerin yetkili mahkemesine zayi belgesi almak için başvurmayan veya bu belgeyi denetim sırasında ibraz edemeyenler iki bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır. 21 inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarındaki yükümlülüklerle aykırı hareket edenlere on bin Türk lirasından elli bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

l) 19 ve 22 nci maddelerde belirtilen beyanname veya bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen ve 24 üncü maddeye göre açılan temsilciliği otuz gün içinde mülki idare amirliğine bildirmeyen dernek yöneticileri veya temsilciler, bu durumun 30 gün içinde düzeltilmesi için mahallin mülki idare amirliği tarafından yazılı olarak uyarılırlar. Uyarının gereğini yerine getirmeyenlere iki bin Türk Lirası idari para cezası verilir.

m) 26 ncı maddede belirtilen tesisleri izinsiz açan dernek yöneticilerine iki bin Türk Lirası idarî para cezası verilir ve tesisin faaliyetleri durdurulur. İdari para cezasının tebliğinden itibaren en geç 30 gün içerisinde mevzuata uygun bir şekilde başvuru yapıldığı ve başvuru idarece kabul edildiği takdirde faaliyeti durdurma kararı kaldırılır. Belirtilen süre içerisinde mevzuata uygun bir şekilde başvuru yapılmadığı takdirde tesisin kapatılmasına da karar verilebilir.

n) 28 inci maddede belirtilen kelimeleri yazılı olarak uyarılmalarına rağmen izinsiz kullanmaya devam eden veya 29 uncu maddede belirtilen yasaklara, yazılı olarak uyarılmalarına rağmen, iki ay içerisinde gerekli değişiklikleri yapmayarak aykırı hareket etmeye devam eden derneklere, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, iki bin Türk Lirası idari para cezası verilir ve aykırı hareket

orantılılık ilkesine aykırıdır. Düzenleme ayrıca, yabancı STK'larla iş birliği süreçlerini olumsuz etkilemektedir. İş birliği çok geniş bir kavram olduğu için mevcut durumda bu ifade Türkiye'de kurulu bir derneğin yabancı dernek ile uluslararası iş birliğine gittiği durumda da hükmün uygulanma ihtimali ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple iş birliği ifadesinin metinden çıkarılması önerilmektedir. Yabancı temsilciliklerin Türkiye'deki faaliyetlerinin daha açık ve net bir şekilde düzenlenmesi, izin süreçlerinin basitleştirilmesi ve bu tür cezaların mümkün olduğunca son çare olarak uygulanması gerekmektedir.

Yabancı STK'ların Türkiye'de şube veya temsilcilik açabilmesi için izin yerine bildirim yükümlülüğü getirilmelidir. (Bu sebeple Dernekler Kanunu'nun 5. maddesinde de değişikliğe gidilmesi gerekmektedir.) Bu maddenin önerilen biçimde değiştirilmemesi durumunda ise öncelikle uyarıda bulunulması ardından kapatma yaptırımında bulunulacak şekilde bir değişiklik yapılması daha uygun olacaktır.

Diğer yandan, Türkiye'de faaliyet gösteren STK'lara fon sağlayan yabancı kuruluşların izin durumu nedeniyle STK yöneticilerine idari para cezaları kesilmesi, adil bir uygulama değildir. Fon sağlayıcı kuruluşların yalnızca bağış yaptığı ve başka bir fonksiyonu olmadığı durumlarda, STK'ların bu tür cezalarla karşılaşmaması sağlanmalıdır.

etmeye devam eden derneğin faaliyetleri durdurulur. Faaliyet durdurma kararının tebliğinden itibaren gerekli değişikliklerin yapılmaması durumunda dernek hakkında mahallin mülki idare amirliğinin talebi üzerine, idare amirliğinin talebi üzerine derneğin feshi davası açılır.

o) 30 uncu maddenin (c) bendine aykırı faaliyette bulunan dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır ve tesisin kapatılmasına da karar verilir.

p) 30 uncu maddenin (b) bendinde belirtilen kurulması yasak dernekleri kuranlar ile bu bende aykırı harekette bulunan dernek yöneticileri, fiilleri ayrıca bir suç oluştursa dahi beş bin Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır ve dernek hakkında mahallin mülki idare amirliğinin talebi üzerine Türk Medeni Kanunu'nun 60. maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine göre derneğin feshi davası açılır.

r) 31 inci maddede öngörülen zorunluluğa uymayanlara iki bin Türk Lirası idari para cezası verilir.

s) 23 üncü maddede belirtilen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen dernek yöneticileri bu durumun 30 gün içinde düzeltilmesi için mahallin mülki idare amirliği tarafından yazılı olarak uyanılırlar. Uyarının gereğini yerine getirmeyen dernek yöneticilerine bin Türk lirası idari para cezası verilir.

t) Yapılan yazılı uyarıya rağmen 19 uncu maddenin dördüncü fıkrasına aykırı hareket edenlere dört bin Türk lirasından on bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilir. Ancak bu aykırılığın kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde gerçekleşmesi hâlinde, 33 üncü maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yetkilendirilen makamın yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda çalıştırılma biçimine bakılmaksızın görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu yetkili makama bildirilir.

u) Yedi bin Türk lirasını aşan her türlü gelir, tahsilat, gider ve

Kanunun 32(n) maddesiyle, Kanunun 28. maddesinde belirtilen yasaklara uyulmaması durumunda öncelikle yazılı olarak uyarı yapılmakta ardından ise cezai yaptırım ve derneğin kapatılmasına gidilmektedir. Ancak öngörülen idari para cezasının miktarı oldukça yüksektir. Bu şekilde bir yaptırım dizgesinin Anayasa'nın 13. maddesi ve AİHS'nin 11. maddesi açısından orantılı kabul edilmesi mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla Dernekler Kanunu'nun 32. maddesinin (n) bendi yürürlükten kaldırılmalı veya yasağın sürmesi durumunda söz konusu yaptırımlar önerdiğimiz biçimde aşamalı ve daha orantılı olacak biçimde öngörülmelidir.

2022 yılında görüşe açılan tasarlarda 32(o) maddesinin ilk cümlesinde 30(a) maddesine aykırılık halinde adli para cezası yerine idari para cezası öngörülmesi nispeten olumlu bir gelişmeydi. Ne var ki, bu tür bir sınırlama derneğin faaliyet alanlarını sınırlamakta ve tüzükte yer almayan herhangi bir faaliyeti gerçekleştirmek için tüzük değişikliğini zorunlu tutmaktadır. Yine ileride ortaya çıkabilecek sorunların ortadan kaldırılması için dernek tüzüğünde oldukça geniş bir faaliyet alanının belirtilmesi zaruri hale gelmektedir. Bu noktada konusu suç oluşturan faaliyetler zaten ilgili kanunlarla yaptırıma tabi tutulacağı için faaliyet konusunun tüzükle sınırlı tutulması gereksiz hale gelmektedir. Sonuç olarak tüzükte yer alan faaliyet konuları ile sınırlı faaliyet serbestisi örgütlenme özgürlüğüne aykırılık oluşturmaktadır ve ilk cümle

ödemelerini bankalar ve diğer finans kuruluşları veya Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi aracılığıyla yapmayan derneklere her bir işlem için işleme konu tutarın %10'una kadar idari para cezası verilir. Bu bentte öngörülen parasal sınır; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırın, o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların hesabında bir Türk lirasının küsuru dikkate alınmaz.

Bu Kanunun 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı olarak dernek organlarında görev alanlara ve bu kişilerin görevlerini yazılı uyarıya rağmen otuz gün içerisinde sonlandırmayan dernek yöneticilerine iki bin Türk lirası idari para cezası verilir. Mülki idare amirince yapılan ikinci yazılı uyarıya rağmen otuz gün içinde bu kişilerin organlardaki görevlerinin sonlandırılmaması hâlinde Türk Medenî Kanununun 89 uncu maddesine göre işlem tesis edilir.

Bu maddede öngörülen idari para cezaları; yazılı uyarıya rağmen bu idari para cezalarına konu fiillerin derneklere verilen süre içinde mahiyetine uygun olduğu ölçüde mücbir sebep veya haklı bir mazeret olmaksızın sonlandırılmaması, düzeltilmemesi veya kanuna aykırı harekete devam edilmesi halinde uygulanır.

Bu maddenin birinci fıkrasının (l) ve (s) bentlerinde belirtilen beyanname ve bildirimlerin verilmemesi nedeniyle öngörülen idari para cezaları, bu beyanname ve bildirimlerin verilme sürelerinin sona erdiği tarihten sonra otuz gün içinde verilmesi halinde onda bir oranında uygulanır.

Bu maddenin birinci fıkrasının (k) bendinin ikinci cümlesi, (l) ve (s) bentlerinde belirtilen beyanname ve bildirimler mücbir sebebin veya haklı bir mazeretin varlığı dolayısıyla verilememiş ise bu

bu nedenle yürürlükten kaldırılmalıdır.

İdari para cezalarının doğrudan STK yöneticilerine ve sorumlularına kesilmesi, özellikle gönüllü olarak görev yapan kişiler için haksız bir yük oluşturmaktadır. Bu nedenle, idari para cezalarının dernek tüzel kişiliğine kesilmesi ve makul oranlarda sabit tutarlı cezalar belirlenmesi önerilmektedir. Ayrıca, cezaların STK'ların kamu yararına faaliyetlerini engellemeyecek şekilde düzenlenmesi önemlidir.

Derneklerin feshi davaları özel uzmanlık gerektiren konular olduğu için bu konuda asliye hukuk mahkemeleri arasında işbölümüne gidilmesi hukuka uygun karar verilebilmesi açısından tarafımızca elzem görülmektedir. Ayrıca derneklerin adalete erişimleri ile ilgili hukuken ve fiilen mevcut olan engellerin kaldırılması adına adli yardım hizmetlerinden derneklerin de ayrımsız bir biçimde yararlanabilmesi için yandaki gibi bir değişiklik önerilmiştir.

Ayrıca derneklerin adalete erişim hakkının güçlendirilmesi bakımından haklarında uygulanan idari para cezalarında bir avukattan ücretsiz hukuki yardım almaları ve yargılama giderleri açısından adli yardımdan yararlanmaları olanaklı kılınmalıdır.

Son olarak, idari yaptırımlara karşı açılacak davalarda idare mahkemelerinin görevli olması yapılan işlemler idari işlem niteliğinde ve anılan mahkemeler idare hukuku ilkelerine hakim uzmanlık

sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren beyanname ve bildirimlerin en geç **otuz** gün içinde **mahallin** mülki idare amirliğine verilmesi; aynı fıkranın (b) bendindeki düzenlemelere aykırı olarak mücbir sebep **veya haklı bir mazeret** nedeniyle derneğin tüzüğünde belirtilen zamanda genel kurulunun toplantıya çağırılmaması durumunda, **mahallin** mülki idare amirliğine verilen dilekçede mücbir sebebin **ve haklı mazeretin** dayanaklarıyla gösterilmesi halinde idari yaptırım kararı verilmeyebilir.

Bu kanun veya başka bir kanun kapsamında dernekler hakkında açılacak derneğin feshi davalarında mahallin mülkî idare amirliği, derneğin feshi konusunda dava açılması yönündeki talebini gerekçesi ile birlikte Cumhuriyet başsavcılığına bildirir. Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılacak inceleme sonucunda dava açılması talebinin uygun görülmesi halinde yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi davası açılır. Derneklerin feshi için açılacak davalar her ilde Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenecek asliye hukuk mahkemelerinde görülür ve karara bağlanır. Yıllık geliri 1.000.000 TL'nin altında olan dernekler hakkında açılacak derneğin feshi davalarında dernekler 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 176. ve devamı maddelerinde düzenlenen adli yardım hükümlerinden yararlanır. Bu yönde bir talebi bulunan dernekler bakımından Avukatlık Kanunu'nun 178. maddesinde belirtilen koşullar aranmaz. Derneğin feshi davalarında mevzuatta aranan koşulları yerine getirdiği takdirde dernekler Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334 ve devamı maddelerinde düzenlenen adli yardımdan yararlanabilir. Bu tür bir durumda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamuya yararlı olma koşulu aranmaz. Bu fıkrada öngörülen parasal sınır; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırdır, o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen yeniden

	<p>mahkemeleri niteliğinde olduğu için daha uygun gözükmektedir.</p> <p>Son olarak, cezaların kolluk kuvvetleri tarafından bizzat adrese teslimi yerine, tebligatların elektronik ortamda veya posta yoluyla adrese teslim edilmesi, dernek yöneticilerinin tedirginlik yaşamasına neden olan, kolluk görevlilerinin geç saatlerde hanelere gelmesi gibi uygulamalardan kaçınılması açısından olumlu bir adım olacaktır.</p>	<p>değerleme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların hesabında bir Türk lirasının küsuru dikkate alınmaz.</p>
5253/33	<p>2022 yılında sunulan tasarlarda derneklerin yaptırımlara karşı açacakları davalarda yargılama giderlerinden muaf tutulması yönündeki düzenleme teklifi olumlu bir düzenlemeydi. Bu düzenlemenin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, çocuk dernekleri yöneticileri hakkında ceza hukuku tedbirlerine başvurulması ölçüsüz bir müdahale oluşturacaktır. Bu nedenle çocuk dernekleri yöneticileri hakkında soruşturma ve kovuşturma açılmayacağına ilişkin hüküm konulması önerilmektedir.</p>	<p>Cezaların uygulanması Madde 33- Bu Kanunda belirtilen cezalar çocuk dernekleri hakkında, yazılı olarak uyarılmasına rağmen tekrar edilmesi halinde uygulanır. Bu kanun kapsamında suç oluşturan fiilleri işlediği iddiasıyla çocuk dernekleri yöneticileri hakkında herhangi bir soruşturma veya kovuşturma açılmaz.</p> <p>Bu Kanunda yazılı olan idarî yaptırımlara karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.</p> <p>Bu kanun kapsamında uygulanan idari yaptırımlarda kararın tebliğinden itibaren en geç onbeş gün içinde idare mahkemelerinde dava açılabilir. İdare mahkemeleri en geç üç aylık bir süre içerisinde davanın reddine veya idari yaptırım kararının kaldırılmasına karar verir. Bu Kanuna göre verilen cezalara karşı açılacak davalar harçtan muafır.</p> <p>Yukarıda 32. maddenin son fıkrasında yer alan adli yardımla ilgili hükümler derneklere idari yaptırımlara karşı idare mahkemelerinde açılacak davalar da geçerlidir.</p>